

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความต้องการทางด้านบริการวิชาการและข้อมูลข่าวสารของผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำ อำเภอระโนด มีกรอบทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางค้นหาสาเหตุ หรือ ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสารของผู้เลี้ยงกุ้งดังต่อไปนี้คือ

1. แนวความคิดเกี่ยวกับ ความต้องการของมนุษย์
2. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ
5. การติดต่อสื่อสาร การบริการข่าวสาร และการเปิดรับข่าวสาร
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. แบบจำลองแนวความคิด
8. สมมุติฐานในการวิจัย

1. แนวความคิดเรื่องความต้องการ

มาสโลว์ (1970 : 35-46) ได้เสนอทฤษฎีความต้องการ ซึ่งมีหลักการของทฤษฎีว่า “บุคคลพยายามสนองความต้องการของคนเพื่อความอยู่รอดและความสำเร็จของชีวิต” ความต้องการพื้นฐานของบุคคลสามารถแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังภาพประกอบ 1 ตามลำดับความสำคัญดังนี้

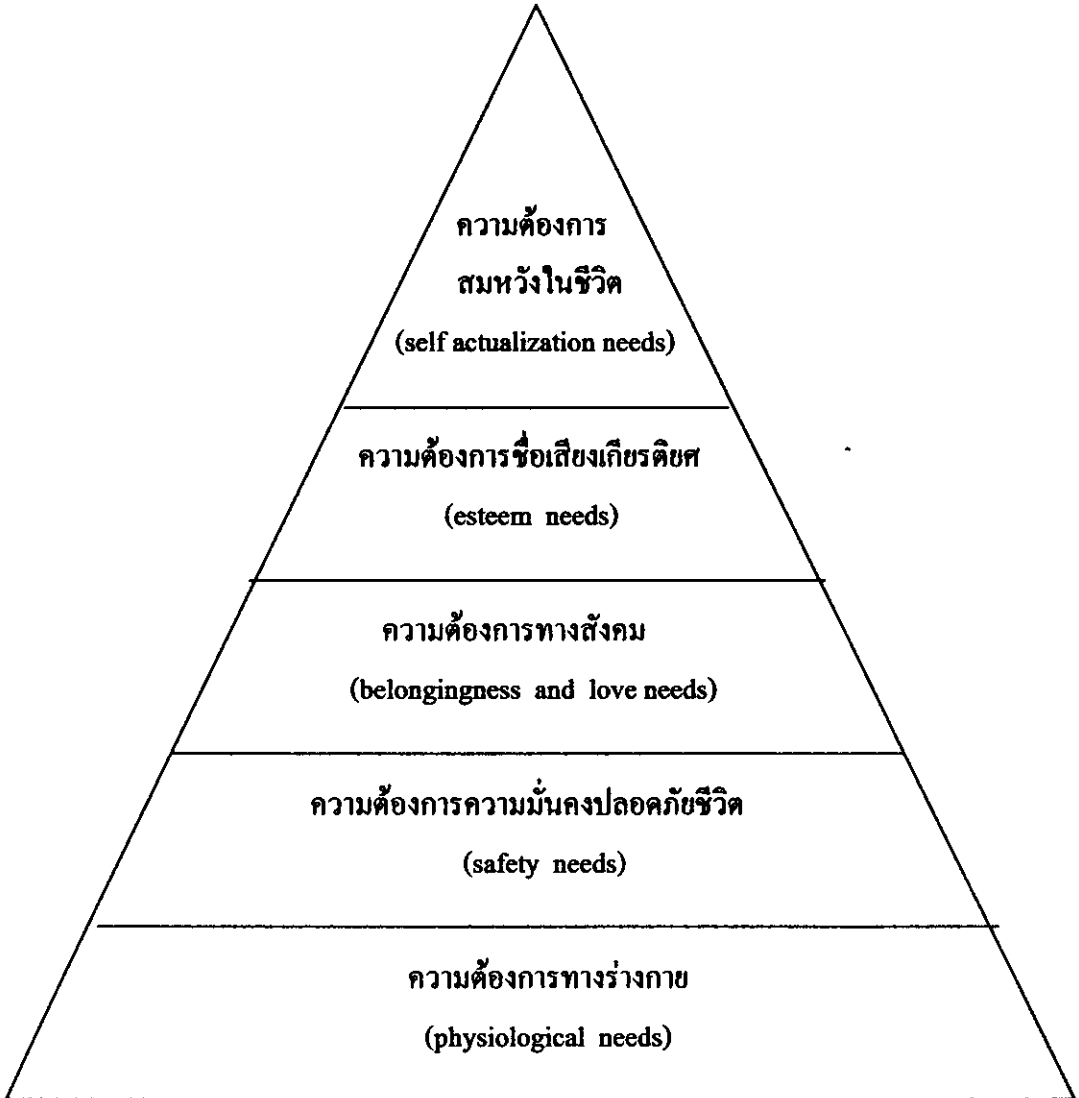
ระดับที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ความต้องการในเรื่องของอากาศ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ขาดการรักษาโรค และความต้องการทางเพศ

ระดับที่ 2 ความต้องการความมั่นคง และปลอดภัยของชีวิต (safety needs) เป็นความต้องการที่จะอยู่อย่างมั่นคง ปลอดภัยจากการถูกทำร้าย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงาน และการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

ระดับที่ 3 ความต้องการทางสังคม (belongingness and love needs) เป็นความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ระดับที่ 4 ความต้องการการชื่อเสียงเกียรติยศ (esteem needs) เป็นความต้องการมีชื่อเสียงเกียรติยศ ความมีหน้ามีตาในสังคม ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับความมั่นใจในตนเองในเรื่องความรู้ความสามารถ

ระดับที่ 5 ความต้องการความสมหวังในชีวิต (self actualization needs) เป็นความต้องการขั้นสูงของมนุษย์ ซึ่งเกิดเมื่อความต้องการขั้นต่ำได้ตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว

ภาพประกอบ 1 ลำดับความต้องการของมนุษย์

ที่มา : มาสโลว์, 1970 : 35-462

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ดังกล่าวจะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์เป็นประโยชน์ต่อการคาดหวังพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่นเดียวกับทฤษฎีของ ไชล์เบิร์กซ์ ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎี 2 ปัจจัย (Two Factor Theory) ไว้ว่า การจูงใจให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรม เพราะความพึงพอใจจะช่วยเพิ่มความสนใจในสิ่งที่ปฏิบัติเพิ่มขึ้นเพิ่มความกระตือรือร้นมากขึ้น และเพิ่มผลงานในการผลิตให้สูงขึ้น ได้สรุปองค์ประกอบที่จะช่วยจูงใจให้คนปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอย่างเต็มใจซึ่งสรุปได้ 2 ประการ (กิตติมา ปรีดีศิลป, 2529 : 162)

1. องค์ประกอบแห่งความพอใจในงาน เรียกว่า องค์ประกอบกระตุ้น (motivator factor)

- 1.1 ความสำเร็จ (achievement)
- 1.2 การยอมรับนับถือ (recognition)
- 1.3 ลักษณะของงาน (the work itself)
- 1.4 ความรับผิดชอบ (responsibility)
- 1.5 ความก้าวหน้า (advancement)

2. องค์ประกอบที่ป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน เรียกว่า (maintenance factors) หรือองค์ประกอบสุขอนามัย (hygiene factors) ซึ่งได้แก่

- 2.1 นโยบายและการบริการขององค์การ (company policy and administration)
- 2.2 วิธีการปกครอง (technical supervision)
- 2.3 เงินเดือน (salary)
- 2.4 การปกครองบังคับบัญชาส่วนบุคคล (interpersonal supervision)
- 2.5 สภาพะการทำงาน (working condition)

แซนเดอร์ส (Sander , 1966 : 99) ได้แบ่งความต้องการของเกษตรกรออกเป็น 3 ประการคือ

1. ความต้องการทางสังคมชี้ให้เห็นลักษณะค่านิยม ทศนคติ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าร่วมอยู่ในสังคม ประเพณี และความเชื่อถือของเกษตรกร
2. ความต้องการทางเศรษฐกิจชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงในท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรทั้งหมดในการเข้าถึงเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นประเทศและทั่วโลก ข้อมูลทางเศรษฐกิจสามารถนำมาพิจารณาแหล่งที่มาของรายได้ ที่ดิน การใช้ที่ดิน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
3. ความต้องการทางเทคโนโลยี สามารถชี้ปัญหาของเกษตรกรได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องของการประกอบอาชีพทางการเกษตร

2. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง

ไพโรจน์ พรหมมานนท์ (2530 : 233) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาดังต่อไปนี้คือ เกษตรกรขาดแคลนพ่อแม่พันธุ์ ปัญหากุ้งเกิดโรค เกษตรกรขาดความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปัญหาด้านสินเชื่อ ปัญหาการตลาด และการส่งออก ปัญหาสังคม การคมนาคม การสื่อสารไม่สะดวก ไม่มีกระแสไฟฟ้า และขาดแคลนน้ำจืดใช้เพื่อการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ตลอดจนปัญหาความปลอดภัยในทรัพย์สิน

ชนด์ มุสิก (2530 : 39 - 40) ได้ศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค ไว้ดังนี้คือ

1. ปัญหาในการขยายพื้นที่เลี้ยงกุ้ง
2. ผู้เลี้ยงกุ้งทะเลส่วนใหญ่ ยังมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการเพาะเลี้ยงกุ้งไม่เพียงพอ
3. ปริมาณกุ้งธรรมชาติลดลงเนื่องจากประมงชายฝั่งใช้เครื่องมืออวนรุน อวนล้อม
4. พ่อแม่พันธุ์กุ้งกุลาดำมีแนวโน้มขาดแคลนในอนาคต
5. การเกิดมลภาวะทางน้ำในแหล่งเลี้ยงกุ้งทำให้กุ้งตาย

ส่วนแนวทางแก้ไขมีดังนี้

1. ปรับปรุงพื้นที่ใกล้ชายฝั่งทะเล และพื้นที่ป่าชายเลน ให้เป็นแหล่งเลี้ยงกุ้งโดยจัดระบบน้ำเค็มให้เข้าถึงพื้นที่ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในบริเวณนั้น ๆ ด้วย
2. เพิ่มผลผลิตกุ้งด้วยการปรับปรุงวิธีการเลี้ยงให้เป็นแบบพัฒนาโดยมีการจัดการในเรื่องสาธารณสุขปกจําเป็น เช่น ระบบคลองส่งน้ำและไฟฟ้า
3. จัดให้มีการฝึกอบรมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลทางสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง
4. เพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมการประมงชายฝั่งที่มีผลทำลายพันธุ์กุ้งทะเลในแหล่งธรรมชาติ
5. ทดลองเลี้ยงและผลิตพ่อแม่พันธุ์กุ้งกุลาดำสำหรับใช้ในการเพาะฟัก และส่งเสริมผู้ทำกิจการเพาะฟักกุ้งกุลาดำ
6. ควรมีการกำหนดเขตการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อป้องกันปัญหาที่จะมีต่อแหล่งเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล
7. ควรมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน และแก้ไขปัญหามลภาวะของน้ำที่จะมีผลต่อกระจายสู่แหล่งเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล

ชวชาติ ผลบัณฉิต (2540 : 125-134) อ้างจากคณะกรรมการสิทธิการ สภาผู้แทนราษฎร (2533) ได้ อธิบายถึงสาเหตุของปัญหาต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. ผลผลิตกุ้งกุลาดำมีมากเกินความต้องการของตลาดการเลี้ยงกุ้งกุลาดำได้พัฒนาเพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็วจากผลผลิตที่ผลิตได้เพียงปีละไม่ถึง 1,000 ตัน (ก่อนปี 2530) เพิ่มขึ้นโดยผลิตได้ มากกว่า 10,000 ตันและกว่า 50,000 ตัน ในปี 2530 และ 2531 ตามลำดับ และในปี 2532 ผลผลิตอาจจะสูงถึง 90,000 ตัน ในขณะที่ตลาดรองรับผลผลิตดังกล่าวภายในประเทศมีเพียง 12% (ไม่เกิน 10,000 ตัน) ผลผลิตที่เหลือจะต้องส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ สำหรับตลาดต่างประเทศ นั้น ประเทศญี่ปุ่นเป็นตลาดใหญ่ที่รับซื้อกุ้งกุลาดำแช่แข็งได้สูงประมาณ 100,000 ตัน/ปี ซึ่งเมื่อ คำนวณเป็นกุ้งมีชีวิตจะได้ประมาณ 160,000 ตัน เท่านั้น แต่ผลผลิตของประเทศต่างๆ มีมากกว่า 200,000 ตัน (ถ้ารวมกุ้งจากการเพาะเลี้ยงทั้งหมดจะผลิตได้ทั้งหมด มากกว่า 500,000 ตัน/ปี ซึ่งจะเห็นว่าผลผลิตกุ้งกุลาดำเกินความต้องการของตลาดที่จะรองรับได้ ทุกประเทศต่างส่งออกเกิดการ แข่งขันกันและแย่งตัดราคากันทำให้ราคากุ้งสดต่ำตลอดปี 2532 กล่าวคือ กุ้งแช่แข็งเอาหัวออก 16-20 ปอนด์ (เทียบเป็นกุ้งมีชีวิตขนาด 26-27 ตัว/กก.) ราคาสูงสุดในเดือนสิงหาคม 2531 สูงถึง 17.10 เหรียญสหรัฐ/กก. (เท่ากับ 435 บาท/กก.) ลงต่ำสุดในเดือนพฤษภาคม 2532 เหลือเพียง 9.1 เหรียญสหรัฐ กก. (เท่ากับ 231 บาท/กก.) ทำให้ระดับราคาจำหน่ายที่เกษตรกรขายได้ในเดือนเดียวกัน (พฤษภาคม 2532) เหลือเพียง 120 บาท/กิโลกรัม

2. ต้นทุนการผลิตสูงเกินไป จากการสำรวจต้นทุนการผลิตกุ้งกุลาดำแบบพัฒนาของกรม ประมง ต้นทุนการผลิตในช่วง 2531/2532 ต้นทุนการผลิตของกุ้งทุกขนาดจะมีผลผลิตเฉลี่ย 112 บาท/กิโลกรัม และสำหรับผู้เลี้ยงกุ้งในบริเวณภาคใต้ต้นทุนอาจจะสูงถึงประมาณ 140 บาท/กิโลกรัม แต่จากการศึกษาของนักวิชาการกรมประมง ต้นทุนการเลี้ยงกุ้งควรจะไม่เกิน 92 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของผู้เลี้ยงกุ้งควรจะไม่เกิน 92 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของผู้เลี้ยงกุ้งในปัจจุบันประมาณ 20 บาทต่อกิโลกรัมจึงเห็นว่าในปัจจุบันต้นทุนการเลี้ยงแบบพัฒนาโดยทั่วๆ ไปยังสูงอยู่ซึ่งในระยะแรกเมื่อราคากุ้งขายได้เกิน 200 บาท/ก.ก. เกษตรกรผู้เลี้ยงมีกำไรสูงมากแต่เมื่อราคากุ้งสดเหลือเพียง 110-112 บาท/กก. ผู้เลี้ยง ต้องขาดทุนในการเลี้ยงอย่างแน่นอน

3. ราคาอาหารกุ้งสูงมากเกินไปราคาอาหารกุ้งสูงในรอบปี 2528-2532 มีการเปลี่ยนแปลงมาก ในปี 2528 ราคาอาหารกุ้งโดยเฉลี่ยขายกันประมาณ 20 บาท/กก. ราคาขยับสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็น 25 บาทและ 38 บาท/กก. ในปี 2529-2531/32 แต่จากการศึกษา และทดลองของกรมประมง ราคาอาหารกุ้งขนาดโปรตีน 35 - 40 ควรจะขายไม่เกิน 16 บาท/กก. (คำนวณจากปลาป่นกิโลกรัม ละ 15.5 บาท) ฉะนั้นกรณีอาหารกุ้งมีราคาสูงถึง 38 บาท/กก. จึงเป็นราคาที่แพงเกินไปหรืออาจ กล่าวได้ว่าผู้ผลิตอาหารสัตว์เอากำไรมากเกินไป

4. เกษตรกรขาดความรู้ และประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้ง เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มเลี้ยงในต้นปี 2531/2532 ต่างขาดความรู้ในการเลี้ยงทำให้ผลผลิตโดยเฉลี่ยสำหรับการเลี้ยงแบบพัฒนาผลิดได้เพียง 666 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีอัตราการรอดเพียง 40% สำหรับการปล่อยกุ้งประมาณ 30 ตัว/ตารางเมตร ซึ่งตามปกติจะได้ประมาณ 1,000 กิโลกรัม/ไร่ ฉะนั้นในช่วงที่กุ้งมีราคาสูงจะไม่มีปัญหาแต่อย่างใด แต่เมื่อราคากุ้งตกต่ำลง ต้องประสบกับการขาดทุนอย่างแน่นอน นอกจากนั้น วิธีการเลี้ยงยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีอาหารกุ้งเหลือในบ่อเลี้ยงก่อให้เกิดมลพิษและเมื่อปล่อยน้ำออกมาโดยไม่มีการเก็บกักน้ำไว้ก่อน ทำให้น้ำที่ปล่อยมีมลพิษ และเมื่อน้ำน้ำเข้ามาอีกครั้งจึงทำให้กุ้งเป็นโรค และตายก่อนที่จะจับซึ่งอาจทำให้กุ้งมีอัตราการรอดต่ำ มีขนาดโดยเฉลี่ยไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด (เกิน 50ตัว/กก.)

5. ขาดเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งรายใหญ่ ๆ ส่วนใหญ่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดิน และกู้เงินมาลงทุนในการขุดบ่อและใช้จ่ายในการดำเนินการสูง โดยเมื่อคำนวณจากผลผลิตกุ้ง 1 กิโลกรัม แล้วค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะสูงถึง 25 บาท (เพราะในช่วงที่ราคากุ้งสูงขึ้นการซื้อขายที่ทำนากุ้งมีราคาสูงเกินความจริง) สำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการนั้นเป็นค่าอาหารกุ้งสูงถึง 50% ซึ่งจำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียนมาใช้ในส่วนนี้ สำหรับผู้เลี้ยงที่มีต้นทุนต่ำ จะต้องเลิกกิจการไปเมื่อกุ้งราคาตกต่ำ โดยเฉพาะผู้เลี้ยงกุ้งในสหกรณ์นิคมเมื่อขาดเงินทุนหมุนเวียน จึงทำให้ผู้ซื้ออาหารกุ้งจากโรงงานของสหกรณ์ที่มีเงินทุนน้อยไม่สามารถผลิตอาหารกุ้งที่มีคุณภาพได้ และราคาก็สูงกว่าท้องตลาด แต่เกษตรกรก็ไม่มีเงินลงทุนจะซื้อจากที่อื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าอาหารกุ้งสูงและได้ผลผลิตกุ้งตกต่ำ เพราะอาหารกุ้งมีคุณภาพต่ำ

6. ปัญหาอื่น ๆ การที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งได้บุกรุกที่ป่าชายเลน ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนทำให้ไม่มีกรรมสิทธิ์ และไม่มี ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ จึงไม่กล้าที่จะลงทุนในการพัฒนาการเลี้ยงของตนให้ดีขึ้น ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนและได้ผลผลิตกุ้งต่ำ นอกจากนี้บริษัทเอกชนที่ส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งแก่เกษตรกรยังไม่มีเงินลงทุน เพียงแต่ใช้ที่ดินของคนเป็นหลักค้ำประกัน ทำให้บริษัทมีโอกาสทำสัญญาหนีผูกมัด และเอาเปรียบเกษตรกรได้ ยังมีผู้ที่มีอิทธิพล และบริษัทได้กว้านซื้อที่ดินเพื่อดำเนินการเลี้ยงกุ้งได้เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสภาพสังคมของประชาชนในท้องถิ่นได้

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

3.1 นิยามการเรียนรู้

การเรียนรู้ (learning) ในทฤษฎีของนักจิตวิทยาโดยทั่ว ๆ ไป หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวรหรือค่อนข้างถาวรอันเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกอบรม

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว อาจจะเปลี่ยนแปลงด้วย การกระทำการรับรู้ การหยั่งเห็น แรงจูงใจ เป็นต้น เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ในเวลาเดียวกันก็ได้ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนี้จะทำให้นักคิดสามารถตอบสนองสถานการณ์ต่าง ๆ แตกต่างไปจากเดิม รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้คือคำอธิบายที่กล่าวถึงกระบวนการที่ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้น และกล่าวถึงสภาพของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเรียนรู้ของสิ่งที่มีชีวิต หรือ อินทรีย์ (ปราณี รามสูต, 2528 : 90) และทฤษฎีการเรียนรู้นั้น (อรุณ รักธรรม , 2535 : 137) ได้แบ่งกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ

3.1.1 กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมหรือเรียกว่ากลุ่มเชื่อมโยงความสัมพันธ์ (association theories) กลุ่มนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นผลมาจากความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (stimulus) และพฤติกรรมตอบสนอง (response)

3.1.2 กลุ่มทฤษฎีความคิดความเข้าใจ (cognitive theories) กลุ่มนี้เชื่อการเรียนรู้เป็นผลมาจากการที่บุคคลมีการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ความเข้าใจ และสามารถนำแนวความคิดความเข้าใจใหม่ที่เกิดขึ้นไปใช้ในกิจกรรม และการแก้ปัญหาได้

3.2 ชนิดของการเรียนรู้

ปราณี รามสูต (2528 : 110-111) ได้แบ่งชนิดของการเรียนรู้ ดังนี้

3.2.1 การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (concept learning) เป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความคิด ความเข้าใจต่อกลุ่มของสิ่งเร้าซึ่งอาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุค ดิน สอ กินนึ่งวังนอน ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

3.2.2 การเรียนรู้หลักการ (principle learning) เป็นการเรียนรู้เพื่อสัมพันธ์กับความคิดรวบยอด ตั้งแต่สนองความคิดรวบยอดขึ้นไปด้วยกัน อาจเรียกว่ากฎ หรือข้อสรุป

3.2.3 การเรียนรู้ทักษะ (skill learning) เป็นการเรียนรู้เพื่อลงมือกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นขับรถ ถ้ายังทำไม่ได้ก็ไม่ถือว่ามิตักษะในสิ่งนั้น

3.2.4 การเรียนรู้การแก้ปัญหา (problem solving learning) เป็นการเรียนรู้เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการถูกขัดขวาง ซึ่งมักอาศัยกระบวนการทางสติปัญญาการคิดหาเหตุผล เข้าประกอบการแก้ไขปัญหาทำได้หลายลักษณะอาจโดยการลองผิดลองถูกโดยประสบการณ์เดิม วิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยการหยั่งเห็น (insight) คือใคร่ครองพิจารณาสิ่งทีเกี่ยวกับปัญหาให้รอบคอบทั้งหมดและพยายามหาความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ๆ ที่มารวมกันเป็นส่วนรวม เพื่อให้มองเห็นช่องทางในการแก้ปัญหาให้ถูกลง

โดยทั่วไปสังคมเกษตร จะมีพื้นฐานในการศึกษาในระดับจำกัด ดังนั้น ลักษณะการเรียนรู้ก็นำมาพิจารณาเป็นเงื่อนไขสนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และเกิดพฤติกรรมพึงประสงค์ อันจะมี

ผลเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการเกษตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (พนิต เข้มทอง, 2528 : 95-96) ดังต่อไปนี้

1. เกษตรกรจะเรียนรู้เมื่อมีความต้องการหรือเห็นว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์ที่จะเรียนรู้ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงเกษตรกรต้องการความรู้ หรือเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ หรือนำไปปรับปรุงอาชีพตนมากกว่า เพิ่มวิทยฐานะ

2. เกษตรกรจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริง

3. เกษตรกรจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อให้ประสบการณ์จริง

โรเจอร์ (Roger, 1973 : 14-16) ได้กล่าวถึงลักษณะความรู้ทางวิชาการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ตามจะถูกนำไปใช้ก็คือเมื่อคนได้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเป็นประโยชน์ ความรู้แผนใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใด ๆ ก็ตามที่ตามรอดหยั่งเห็นได้ว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์แล้ว บุคคลมีแนวโน้มที่จะยอมรับได้ง่ายประโยชน์ที่ได้รับนี้อาจเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือจิตวิทยาก็ได้

2. ความเป็นสิ่งที่เข้ากันได้ ความรู้แผนใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใดก็ตามที่สอดคล้องกับค่านิยมที่เป็นอยู่ ประสบการณ์ หรือความต้องการของบุคคลแล้ว การยอมรับจะเกิดขึ้นง่าย ถ้ามีลักษณะตรงกันข้ามการยอมรับจะเกิดขึ้นได้ยาก

3. ความซับซ้อน ความรู้แผนใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใด ๆ ก็ตามหากมีความยุ่งยากและซับซ้อนแก่การปฏิบัติแล้ว การยอมรับจะเป็นไปอย่างช้า ๆ อย่างไรก็ตามวิชาการหรือความรู้แผนใหม่ที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ไปหาสิ่งที่ยากและมีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนทีละน้อย ๆ จะทำให้บุคคลยอมรับได้ง่ายกว่าวิชาการหรือความรู้แผนใหม่ที่ต้องการความรู้และทักษะที่จะต้องปฏิบัติได้ในทันทีทันใด

4. ความสามารถที่จะทำการทดลองได้ ความสามารถที่จะทดลองก่อนที่จะยอมรับจะเป็นหลักประกันของความมั่นใจและลดความเสี่ยง การทำการทดลองขนาดเล็กจึงเป็นสิ่งจำเป็นก่อนที่จะมีการยอมรับในโอกาสต่อไป

5. ความสามารถที่จะสังเกตเห็นได้ วิชาการหรือความรู้แผนใหม่ที่เป็นรูปธรรม สามารถที่จะสังเกตเห็นหรือจับต้องได้ จะทำให้การยอมรับเป็นไปอย่างรวดเร็ว

ความรู้ทางวิชาการหรือสิ่งประดิษฐ์ใด ๆ ก็ตามหากมีความเหมาะสม การยอมรับจะเกิดขึ้นได้ง่าย ดังนั้น ความรู้ทางวิชาการหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชนบท ความรู้ทางวิชาการหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการคือ (1)สามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ทันทีภายใต้สถานการณ์ที่เป็นจริง และ (2) เป็นที่ยอมรับของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย

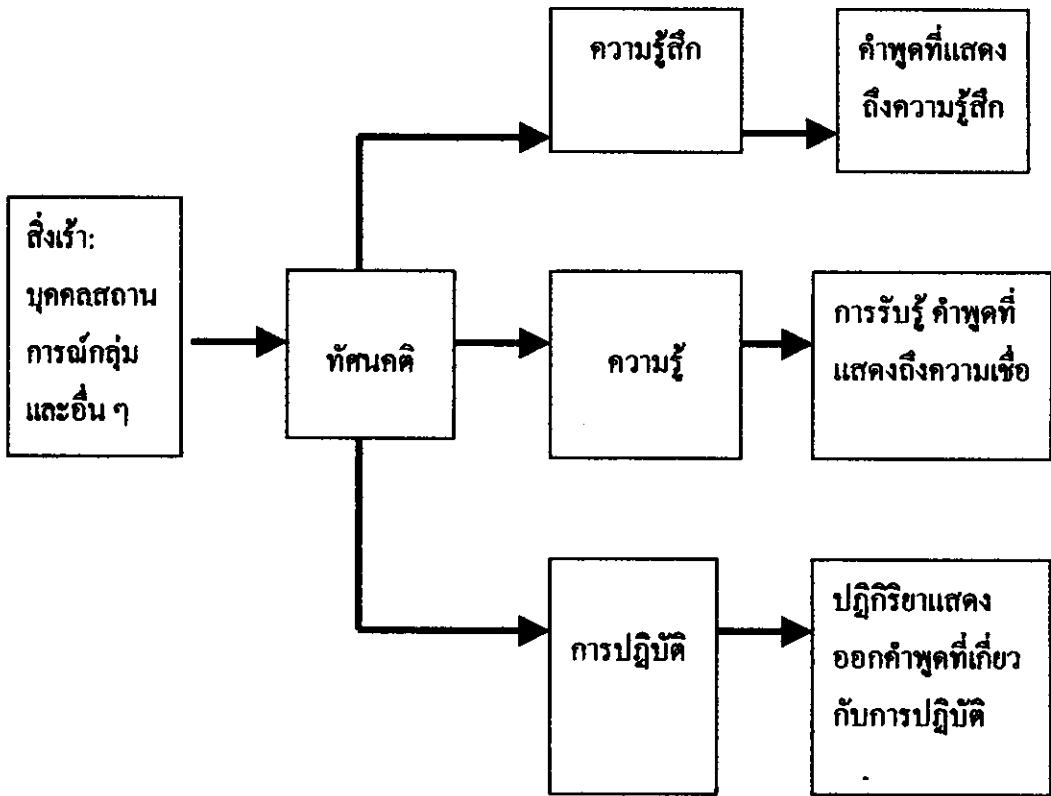

4. ทฤษฎีทัศนคติ

โดยพื้นฐานทัศนคติของบุคคลทั่วไปไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิดแต่เกิดมาจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการสลับซับซ้อนมาก ทัศนคติเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรมทางสังคมออกมา คนเราข่อมมีที่ทำหรือทัศนคติในชีวิตมากมายหลายเรื่องจึงทำให้แต่ละบุคคลมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นพฤติกรรมของคนไม่ว่าจน คนรวย ผู้ดี หรือโง่ ที่แสดงออกไป หรือแสดงออกไป หรือการมองดีค่าตัดสินอะไรว่ามีค่ามากน้อยแค่ไหนเพียงใด ข่อมเกิดมาจากการมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นๆ (สุเวช อินทระ, 2531 : 8)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 3) สรุปว่า ทัศนคติเป็นความคิดเห็น ซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอกซึ่งพอจะแยกแยะองค์ประกอบของทัศนคติเป็น 3 องค์ประกอบด้วยกันคือ

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา ได้แก่ ความคิดซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด ความคิดนี้จะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกัน
2. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเป็นตัวเร้าความคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี ขณะนี้คิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
3. องค์ประกอบทางการปฏิบัติเป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติหรือดำเนินสิ่งเร้าที่เหมาะสม จะเกิดการปฏิบัติหรือมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบทัศนคติ

ที่มา : ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520 : 4

กระบวนการในการปรับตัวของบุคคลนั้นเกิดจากปฏิกิริยาของทัศนคติของบุคคลนั้นกับสิ่งแวดล้อม และในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินี้ มีขั้นตอนของขบวนการเกิดขึ้น 2 ขั้นตอน คือ

1. บุคคลจะตัดสินใจ และให้การวินิจฉัยข่าวสารที่เขาได้รับใหม่ โดยเอาความรู้หรือข่าวสารที่เขาเคยได้รับมามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

2. ทัศนคติจะเกิดขึ้นภายหลังจากได้ทำการวินิจฉัยหรือตัดสินใจแล้ว

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526 : 96-97) กล่าวว่า ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้และการได้รับประสบการณ์ของบุคคลในช่วงชีวิตของเด็กจนถึงวัยรุ่นตอนต้น (12-30 ปี) บุคคลจะได้รับการปลูกฝังทัศนคติจากสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้

1. บิดา - มารดา ครู - อาจารย์มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนและดูแลให้นักเรียนเป็นคนดี และมีความรู้ ดังนั้นครูอาจารย์จะอบรมสั่งสอน และถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเชื่อและความรู้สึกต่าง ๆ ให้แก่เด็ก จึงมีศิษย์จำนวนไม่น้อยที่มีทัศนคติในทำนองเดียวกับครู เช่นครูที่ชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อย จะมีอิทธิพลในการปลูกฝังให้นักเรียนเป็นเด็กที่มีวินัยได้

2. เพื่อนมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างทัศนคติของคุณคนได้มาก ยิ่งเป็นกลุ่มเพื่อนยิ่งมีอิทธิพลมากเป็นเงาตามตัวเพื่อน ๆ จะปลูกฝังทัศนคติให้แก่สมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ เช่นนักเรียนที่หวังความก้าวหน้าในการเรียนจะใช้เวลาว่างไปเข้าเรียนพิเศษในสถาบันต่างๆ ในขณะที่เดียวกันก็จะชักชวนเพื่อน ๆ ไปเรียนด้วยนับว่าเป็นการสร้างทัศนคติโดยอิทธิพลของเพื่อนให้แก่เพื่อน ๆ

3. สื่อมวลชนได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ บรรดาสื่อมวลชนดังกล่าว จะมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติให้แก่เด็ก และผู้ใหญ่ได้อย่างมากโดยเฉพาะรายการจากโทรทัศน์ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังทัศนคติ ทำให้เด็กและผู้ใหญ่มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และความเข้าใจที่สอดคล้องกับรายการที่เสนอมาเป็นส่วนใหญ่

4. สถาบันศาสนามีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และวิถีชีวิตของคุณคนเป็นอันมาก ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ต่างก็ได้รับการเสริมสร้างทัศนคติไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะ พระธรรม คัมภีร์ไบเบิล และคัมภีร์อัลกุรอาน ได้ปลูกฝังความเชื่อและความรู้สึกนึกคิดไว้เป็นอันมาก เช่น ความเชื่อที่ว่า ทำดีได้ดี

5. วิทยาการต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ในนวัตกรรม และเทคโนโลยี อาจจะออกมาในรูปแบบหนังสือ ตำรา สิ่งพิมพ์ เทป วีดีโอ และวัตถุจริง สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติให้แก่บุคคล

5. การติดต่อสื่อสาร การบริการข่าวสาร และการเปิดรับข่าวสาร

5.1 การติดต่อสื่อสาร

การติดต่อสื่อสาร (communication) เป็นพื้นฐานของกระบวนการทางสังคมของมนุษย์มีบทบาทในด้านการเรียนรู้ การปรับตัว การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การประกอบอาชีพ การบริหารการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง จนถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและทั่วโลก

กระบวนการติดต่อสื่อสารประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ

(1) ผู้ส่งสาร (sender) (2) สาร (message) (3) สื่อ (media) หรือช่องทาง (channel) และ (4) ผู้รับสาร (reciever)

โรเจอร์ (Roger, 1973 : 43) ได้ให้ความหมายของการติดต่อสื่อสาร คือกระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสาร ไปยังผู้รับสารด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร

พจน์ บุญเรือง (2532 : 58-59) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม นำมาซึ่งความเข้าใจความหมาย ความรู้ ค่านิยม ทักษะ การประพฤตินิติปฏิบัติ มี

การแลกเปลี่ยนแบ่งปันข่าวสาร ความจริง ความคิด ความรู้สึก การกระทำ ของบุคคล กลุ่ม ชุมชน และสังคมส่วนร่วม

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า การติดต่อสื่อสาร เป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม ชุมชน และสังคมส่วนรวม เป็นการสื่อความหมายหรือถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด การกระทำ ตลอดจนทัศนคติ โดยมุ่งให้เกิดความเข้าใจความหมายเจตนา และความประสงค์ของทุกฝ่าย จนกระทั่งสามารถใช้ประโยชน์จากการติดต่อสื่อสารร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

5.2 ความหมายของการบริการข่าวสาร

แม้นมาศ ชาวลิต (2526 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริการไว้ว่า การบริการหมายถึงกิจกรรมและความพยายามต่าง ๆ ที่จะสนองความต้องการของบุคคลในด้านต่าง ๆ โดยเรียกค่าตอบแทน หรือให้เปล่า ในบางกรณีบุคคลยังไม่รู้ดีว่ามีความต้องการ และไม่รู้ว่าคุณจำเป็นต้องมีผู้ซึ่งมองเห็นความจำเป็นในด้านนั้น ๆ ก็จัดบริการขึ้นในขณะที่เดี๋ยวก็นึกพยายามสร้างความสำนึกหรือความสนใจในสิ่งนั้น หรือกิจการนั้นขึ้นด้วย เพื่อให้บุคคลรับเอาสิ่งที่จัดให้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ให้จงได้ ผู้จัดก็จะได้รับค่าตอบแทนที่คุ้มแรงงานและทรัพย์สินที่ลงทุนไปเพื่อบริการนั้นหรือได้รับความพอใจที่ได้เห็นความเจริญหรือความสุขสบายเกิดขึ้น แก่บุคคลและชุมชนที่รับบริการของตน

ราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 463) ได้ให้ความหมายของการบริการไว้สั้น ๆ ว่า “การบริการ” หมายถึง การปฏิบัติ รับใช้ ให้ความสะดวกต่าง ๆ

จากความหมายดังกล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริการ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมและความพยายามต่าง ๆ ที่จะตอบสนองความต้องการของบุคคล ตลอดจนความพยายามในการสร้างความสำนึกหรือความสนใจในบริการนั้น เพื่อที่บุคคลจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

5.3 ความหมายของข่าวสาร

วิจิตร อวาทกุล (2522 : 18) ได้กล่าวถึงตัวข่าวสารไว้ว่า “ตัวข่าวสาร” ได้แก่ตัวเรื่องราวที่จะส่งไปยังผู้รับ ซึ่งต้องเข้าเป็นรหัสเสียก่อน อาจเป็นจดหมาย คำสั่ง กิริยา ทำทางสัญญาณที่มีความหมายร่วมกันทั้งรับและส่งเข้าใจกันสามารถถอดรหัสเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจกันได้

วิทย์ เทียงบูรณธรรม (2529 : 501) ให้ความหมายไว้ว่า “ข่าวสาร” หมายถึง ความรู้ ข่าว ข้อมูล การบอกข่าว การบอกให้ทราบ การบอกให้รู้

ลดาวัลย์ ชมจินดา (2530 : 142) ให้ความหมายของ “ข่าวสาร” หมายถึง สิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการส่งออกไป ข่าวสารจะอยู่ในรูปสัญญาณต่าง ๆ ที่ประสาทรับความรู้สึกของร่างกายสามารถรับได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 142) ให้ความหมายของข่าวสารไว้สั้นๆ ว่า “ข่าวสารหมายถึง ข้อความที่ส่งมาให้รู้เรื่องกัน”

จากความหมายต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า ข่าวสาร หมายถึง ความรู้ เรื่องราวที่ผู้ส่งส่งไปยังผู้รับโดยแปลงเป็นสัญญาณต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจกันระหว่าง ผู้ส่งข่าวสาร และผู้รับข่าวสาร

ฝ่ายวิชาการและวิจัย สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2519 : 117) ให้ความหมายของการบริการข่าวสารไว้ว่า หมายถึง การให้ข่าวสาร การแถลงความจริง ให้รู้ข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ โดยไม่หลงเข้าใจผิด

วิรัช ฤทธิรัตนกุล (2526 : 22) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริการสารนิเทศหรือการบริการข่าวสารไว้ว่า คือการบริการข่าวสารหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่ประชาชนหรือผู้มาติดต่อเกี่ยวข้องด้วย

จากความหมายดังกล่าวสรุปไว้ว่า การบริการข่าวสารหมายถึง การให้ข้อเท็จจริง ความรู้ หรือข้อมูลต่าง ๆ ในรูปลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมาย

5.4 การเปิดรับข่าวสาร

ในกระบวนการติดต่อสื่อสารนั้น สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร (channels) มีความสำคัญในการกำหนดว่าสารประเภทใดเหมาะสมกับสื่อหรือช่องทางใด เพื่อให้บังเกิดผลสำเร็จมากที่สุด สื่อหรือช่องทางนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. สื่อมวลชน (mass media channels) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ สื่อมวลชนสามารถกระจายข่าวสารไปยังผู้รับจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว
2. สื่อระหว่างบุคคล (interpersonal channels) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล ซึ่งกระจายข่าวสารได้จำนวนน้อยแต่ให้รายละเอียดลึกซึ้งได้มากกว่าสื่อมวลชน (Roger and Shoemaker, 1971: 145) เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ

เกรียงศักดิ์ ปัทมรเชา (2533 : 103) ได้กล่าวถึงข่าวสารต่าง ๆ ว่าสามารถที่จะแพร่กระจายออกไปได้หลายวิธีการด้วยกัน อาจแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

1. ช่องทางที่อาศัยบุคคลในท้องถิ่น (personal localite) ช่องทางในลักษณะนี้ จะอาศัยคนในชุมชนเป็นตัวการในการแพร่กระจายข่าวสารต่าง ๆ เช่น เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้นำในชุมชน เป็นต้น

2. ช่องทางที่อาศัยบุคคลนอกท้องถิ่น (personal cosmopolite) วิธีการนี้ เป็นวิธีการที่อาศัยบุคคลภายนอกชุมชนหรือนอกท้องถิ่นนั้นเป็นผู้แพร่กระจายข่าวสาร ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1. คิดต่อการเป็นส่วนตัว อาจอยู่ในรูปแบบของการเยี่ยมที่บ้าน หรือเรียกสวนไร่นา การสาธิตการแสดงผล และการ ไปเยี่ยมที่สำนักงาน

2.2. คิดต่อในรูปของกลุ่ม อาจอยู่ในรูปของการสาธิตวิธีการ การประชุมกลุ่ม การจัดการประกวดที่ชมผลทางการเกษตร เป็นต้น

3. ช่องทางที่อาศัยสื่อต่าง ๆ (mass media) อาจอยู่ในรูปของนิทรรศการ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสิ่งตีพิมพ์ เป็นต้น

การเปิดรับข่าวสาร (information exposure) คือ การรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ดังที่กล่าวข้างต้น เช่น การอ่าน การฟัง หรือชม ไม่ว่าจะเป็นการตื่นตัวต่อการรับหรือไม่ก็ตาม ส่วนการรับข่าวสารอย่างตื่นตัวนั้นเรียกว่า ความสนใจ (attention)

เมตตา กฤติวิทยา , พัชรี เขจรรรยา และถิรพันธ์ อนวัชศิริวงศ์ (2534 : 17-32) กล่าวว่า ก่อนที่ผู้รับสารจะรับสารนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ การปรับร่างกายและอวัยวะรับรู้ การมีสติและจิตได้สำนึกที่ปลอดโปร่งและเด่นชัด มีความพร้อมที่จะเกิดปฏิกิริยาตอบหรือแสดงพฤติกรรมตอบได้ ผู้รับข่าวสารมีความต้องการข่าวสาร 4 อย่าง ดังนี้

1. ความต้องการข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อคน (utilization) ผู้รับสารจะรับข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองเป็นสำคัญ เช่น ฟังเพลงเพื่อความบันเทิง ฟัง อ่านข่าวกีฬาที่ตนเองเล่น หรืออ่านข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ

2. ความต้องการข่าวสารที่สอดคล้อง (consistency) กับค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติของผู้รับสารผู้รับสารมักจะเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ ของคน ข่าวสารใดที่ไม่สอดคล้องมักจะไม่ได้รับความสนใจหรือ ได้รับการปฏิเสธจากผู้รับสาร

3. ความต้องการข่าวสารที่สะดวกในการได้มา (availability) ผู้รับสารนั้นมีข้อจำกัดในการเปิดรับข่าวสาร ถึงแม้ว่าข่าวสารนั้นจะเป็นข่าวสารที่ให้ประโยชน์ และสอดคล้องกับตัวเองแต่ถ้าข่าวสารดังกล่าวได้มาด้วยความยากลำบากหรือไม่สะดวกผู้รับสาร ไม่เปิดรับข่าวสารนั้นได้

4. ความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) เป็นความต้องการที่อยากมีประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์อย่างหนึ่ง และยังคงอยู่ในสังคมปัจจุบันที่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมีประสบการณ์ใหม่ ๆ ตลอดเวลา เหตุการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์เปิดรับข่าวสาร

แม้ว่าการเปิดรับข่าวสารจะเอนเอียงไปตามแต่ลักษณะส่วนบุคคล แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่บุคคลรู้สึกตัวหรืออยู่ในระดับจิตสำนึก นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการบางท่านกล่าวว่า การเลือกเปิดรับข่าวสารนี้เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ในระดับจิตใต้สำนึกด้วยเช่นเดียวกัน

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

สุวรรณ จงหวัง (2538 : 116) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของเกษตรกรในโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตร เขตพื้นที่ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี พบว่า เกษตรกรมีความต้องการได้รับการสนับสนุน เกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตร ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการ ฯ เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการได้รับการสนับสนุน เกี่ยวกับการผลิตที่หลากหลาย ได้แก่ เงินทุน สินเชื่อ ดอกเบี้ยต่ำ การรวมกลุ่มกันของเกษตรกรเพื่อร่วมปรึกษาหารือในกิจกรรมการจัดซื้อ ปัจจัยการผลิต ในกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลง ข่าวสารความรู้ในการผลิตได้ดังนี้ ข่าวสารความรู้เรื่องการตลาด การให้เกษตรกรมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอของเจ้าหน้าที่ การร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนในการสนับสนุนการผลิตทางการเกษตร เช่นเดียวกับ ดิเรก ศรีมพงษ์ (2525 : 145) ได้ศึกษาถึงความต้องการด้านบริการของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สมาชิกมีความต้องการทางบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผลิตสุกรค่อนข้างสูงมาก ทั้งนี้เพราะสมาชิกยังใช้วิธีแบบเก่าระบบการคัดเลือกพันธุ์สุกร และวิธีการจัดการเลี้ยงดูในด้านต่าง ๆ ยังไม่ค่อยถูกต้องตามหลักวิชาการ สมาชิกเกือบทั้งหมดต้องการบริการทางวิชาการเกี่ยวกับหลักการ และการดำเนินงานตามวิถีทางสหกรณ์ สมาชิกส่วนใหญ่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ออกแนะนำส่งเสริมถึงฟาร์มของตน ต้องการให้จัดอบรมระยะสั้นขึ้นภายในจังหวัดนครศรีธรรมราช และต้องการให้จัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องบริการแก่สมาชิก

6.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

6.2.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม

6.2.1.1 รายได้ จากการศึกษาของประภา ปราบพินาศ (2531 : 102) ได้ศึกษาความต้องการของสมาชิกนิคมสร้างตนเองพระพุทธรบาทในการเข้ารับการศึกษาอบรมวิชาชีพเกษตรกรในโครงการศูนย์สาริตและฝึกอบรมจังหวัดสระบุรี-ลพบุรี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รับฟังข่าวสารการเกษตรจากวิทยุ โทรทัศน์ และปรึกษาปัญหาการเกษตรจากเพื่อนบ้าน และสมาชิกนิคมสร้างตนเอง

พระพุทธรบาท และเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการเข้ารับการศึกษาอบรมในโครงการศูนย์สาธิตและฝึกอบรม จังหวัดสระบุรี ต้องการความรู้ในสาขาพืช เกี่ยวกับ การปลูกข้าวโพด สาขาสัตวบาลเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม โคเนื้อ และการศึกษาของ เกรียงศักดิ์ ปัทมรเชา (2533 : 119) กล่าวว่า รายได้เป็นตัวบ่งชี้ตัวหนึ่งที่ยังให้เห็นสภาวะเศรษฐกิจ เกษตรกรที่มีรายได้สูงมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ค่อนข้างรวดเร็วและมากกว่าบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวน้อยหรืออยู่ในระดับต่อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยวี นฤทุม และ ทิพวัลย์ วิทยาพันธุ์ (2532 : 178) พบว่าชาวนาที่มีรายได้สูงจะมีการยอมรับการใช้ปุ๋ยมากกว่าชาวนาที่มีรายได้น้อย

6.2.1.2 การเป็นสมาชิกกลุ่ม ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มนั้น จากการศึกษาของศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร (2533 : 56-57) เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่าเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพและเกษตรกรผู้ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม มีความต้องการอาชีพเสริมไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกับ สุริยะ ธนะชัย (2535 : 73) พบว่า การจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้านเพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจนของครัวเรือนของเกษตรกรนั้น ผลที่ได้กลุ่มสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนสินค้าบริโภค เงินทุน และปุ๋ยได้ระดับหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาฐานะความเป็นอยู่ของครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มแล้วไม่แตกต่างจากครัวเรือนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม แต่ในกรณีนี้พิท รัตนอุบล (2539 : 29) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 49.2 เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ร้อยละ 50.8 ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรได้แก่สหกรณ์การเกษตร กลุ่มลูกค้านาคาร์เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรกลุ่มเกษตรกรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มผู้ปลูกผัก เพื่อต้องการเงินในการทำการเกษตรและรับความรู้ทางวิชาการ ส่วนเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มเพราะมีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในการทำการเกษตร และไม่ต้องอาศัยเงินจากสถาบันเกษตรกรดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของทัศนีย์ ศิริวรรณ (2533 : 103) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในทางบวกในการยอมรับการเลี้ยง โคนมมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

6.2.1.3 การใช้สินเชื่อ ด้านการใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตร จากการศึกษาของ วิญญูฤทธิ์อุดมพล (2534 : 115) ได้ศึกษาความต้องการความรู้เพื่อปรับปรุงการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอทับแฉด จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าเกษตรกรที่กู้ยืมเงินและเกษตรกรที่ไม่กู้ยืมเงินมาทำสวนทุเรียนมีความต้องการความรู้ในการปรับปรุงการผลิตทุเรียนที่ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ ภูวดล สาธิเกษตร สมเกียรติ สายธนู และเกรียงศักดิ์ ปัทมรเชา (2537 : 53) ได้ศึกษาผลของการนำนวัตกรรมไปสู่ชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีการผสมเทียมโค พบว่าการใช้บริการด้านสินเชื่อไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผสมเทียมโค

6.2.2 ปัจจัยทางด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดวงใจ บุญทวีรักษา (2533 : 76) ได้ศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการพัฒนาการเลี้ยงกุ้งต่อชุมชนประมงใน ตำบลสนามไชย อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรีพบว่า การเลี้ยงกุ้งยังขาดระบบการถ่ายเทน้ำดีและน้ำเสียให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และรักษาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เหมาะสม และมีการใช้สารเคมีและยาปฏิชีวนะในการป้องกัน และรักษาโรคกุ้ง โดยขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง นอกจากนี้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งต้องการให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือในเรื่อง การควบคุมราคาอาหารให้มีสูงเกินไป การขยายห้องเย็นเพื่อเก็บรักษากุ้งสดเมื่อผลผลิตออกสู่ตลาดมาก เพื่อมิให้ราคารับซื้อกุ้งตกต่ำ ตลอดจนการจัดการระบบชลประทานน้ำเค็ม เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของการเลี้ยงกุ้งให้อยู่ได้นานตลอดไป จากผลการศึกษาของ วชิรปราณี คล้ายทอง (2535 : 575-610) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งแบบดาวารภาพในประเทศไทย กรณีศึกษาการเลี้ยงกุ้งบริเวณพื้นที่อ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าความเป็นไปได้ในการเลี้ยงกุ้ง จะต้องรวมเอามูลค่าต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมส่วนรวมแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่เข้าไปในการคำนวณทางการเงิน ซึ่งปรากฏว่าเมื่อรวมเอาต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไปแล้วจะทำให้ความเป็นไปได้มีค่าน้อยลงหรือบางแห่งไม่มีความเป็นไปได้ นั้นแสดงว่าในระยะยาวหากไม่มีการป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โครงการเลี้ยงกุ้งจะมีผลคุ้มค่าเฉพาะทางการเงินของผู้ลงทุนเท่านั้น แต่ไม่สามารถสร้างผลประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมเลย และจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรเกือบทุกหมู่บ้านส่วนใหญ่ คือประมาณ ร้อยละ 63.6 มีปัญหาเรื่องโรคกุ้ง และจากจำนวนที่มีปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.5 มีสาเหตุมาจากน้ำเสีย และนอกจากนั้นผู้เลี้ยงกุ้งยังประสบปัญหาศัตรูกุ้ง ร้อยละ 30.8 จากปัญหาที่ผู้เลี้ยงกุ้งประสบอยู่ส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 44.4 ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลเกี่ยวกับด้านการตลาดโดยเฉพาะเกี่ยวกับราคากุ้ง นอกจากนี้ต้องการการสนับสนุนทางด้านความรู้เกี่ยวกับ การเลี้ยงกุ้ง การลอก กู คลอง เงินทุน และการปรับปรุงน้ำเสียอย่างถูกวิธี

6.2.3 ปัจจัยทางด้านการติดต่อสื่อสาร

6.2.3.1 การรับข่าวสารข่าวสารจากสื่อมวลชน

จากการศึกษาของ เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2528 : 47-74) พบว่าเกษตรกรผู้ยอมรับการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีการหาความรู้จากสื่อมวลชนมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ในขณะที่เดียวกัน พัฒนพงศ์ วรณวิไล (2540 : 83) พบว่าการหาข่าวหรือการรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนจากการหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมาจัดอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และวารสาร และเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการตามลำดับ แหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับคือ โทรทัศน์และมีอิทธิพลต่อการรับข่าวสารมากที่สุดเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถซื้อหาโทรทัศน์

มาใช้ได้ อีกทั้งรูปแบบการนำเสนอเกษตรกรสามารถเข้าใจได้ง่ายและเห็นรูปธรรมมากกว่าสื่อชนิดอื่น

6.2.3.2 การรับข่าวสารจากสื่อบุคคล จากการศึกษาของ พัฒนพงศ์ วรรณวิไล (2540 : 92) พบว่าแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรที่เกษตรกรได้รับจากบุคคลส่วนใหญ่ได้รับจาก เพื่อนเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรผู้นำ พนักงานขายเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรของบริษัทต่าง ๆ และเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการฝึกอบรมด้านการเพาะปลูก รองลงมาคือการเลี้ยงสัตว์และประมง เป็นการฝึกอบรมที่เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใด ๆ นอกจากนี้ ดิเรก ศรีณพงษ์ (2525 : 98-99) ได้ศึกษาถึงความต้องการด้านบริการทางวิชาการของสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ามีความต้องการทางบริการทางวิชาการในการผลิตสุกรค่อนข้างมากสมาชิกเกือบทั้งหมดต้องการบริการเกี่ยวกับหลักการ และการดำเนินงานคามวิธิต่างสหกรณ์สมาชิกส่วนใหญ่ต้องการเจ้าหน้าที่ออกแนะนำส่งเสริมถึงฟาร์มของคนบริการให้แก่สมาชิก และบุญธรรม คำพอ (2520 : 72) พบว่า เกษตรกรที่มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นหรือการเดินทางออกนอกท้องถิ่นมากมีโอกาสดูแลและพบเห็นมากกว่า จะมีการยอมรับเทคโนโลยีเร็วกว่าเกษตรกรผู้ที่มีลักษณะดังกล่าวน้อยกว่า

6.2.3.3 การฝึกอบรม จากการศึกษาของ นที ส่งสวัสดิ์ (2529 : 50) พบว่าเกษตรกรที่เคยเข้าฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมมีความต้องการฝึกอบรมน้อยกว่า เกษตรกรที่ไม่เคยเข้าฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้ณัณษา ชัมศิริวัฒน์ (2531 : 7-77) พบว่าเกษตรกรต้องการฝึกอบรมในสาขาพืช และสาขาสัตว์ แต่เกษตรกรไม่มีความต้องการฝึกอบรมในสาขาช่างเกษตร และสาขาช่างอื่น โดยต้องการฝึกอบรมในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน ระยะเวลา 2 วัน วันใดก็ได้ในช่วงกลางวัน และเห็นว่าสถานที่จัดฝึกอบรมควรอยู่ในหมู่บ้าน และหลังจากการฝึกอบรมต้องทำการทดสอบความรู้ที่ได้รับ นอกจากนี้ยังต้องให้วิทยากร ไปช่วยเหลือแนะนำหรือสาธิตเพิ่มเติมที่บ้านเกษตรกร

6.2.4 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

6.2.4.1 ทักษะคติ จากผลการศึกษาของ ภูวคณ สาลีเกษตร,สมเกียรติ สายธนู และ เกียรติศักดิ์ ปัทมเรชา (2537 : 53) พบว่าเกษตรกรที่มีทักษะคติที่ดีต่อการผสมเทียมโคมีโอกาสมอบรับการผสมเทียมโคได้ดีกว่าเกษตรกรที่มีทักษะคติต่อต้าน นอกจากนี้ จรูญ รงค์รัตน์ (2538 : 88) ได้ศึกษาความต้องการความรู้ทางการเกษตรของเขาวชนมุสลิมในเขตอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุงภายใต้โครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทของวิทยาลัยเกษตรกรรมพัทลุง พบว่าเขาวชนมุสลิมที่มีทัศนคติต่ออาชีพในระดับสูงและระดับต่ำ มีความต้องการความรู้ทางการเกษตรไม่แตกต่างกัน

6.2.5 ปัจจัยทางด้านกายภาพ

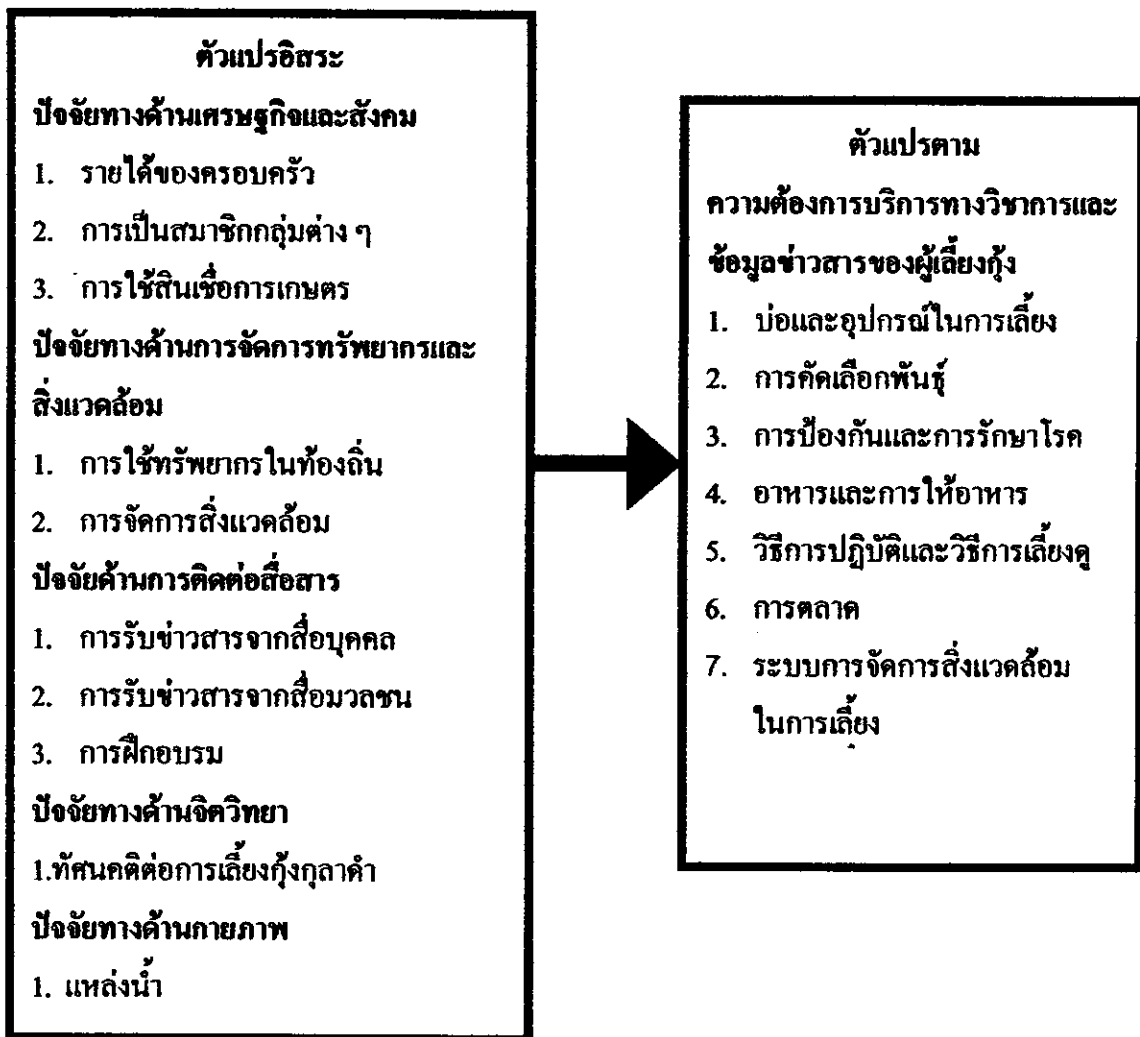
6.2.5.1 แหล่งน้ำ จากผลการศึกษาของนิพัทธ์ รัตนอุบล (2525 : 111) พบว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่นาที่ใช้น้ำชลประทานมากสามารถยอมรับวิทยาการแผนใหม่ในการทำงานปีได้มากเพราะน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการทำนา แหล่งน้ำชลประทานที่มีประสิทธิภาพและมีเพียงพอตลอดฤดูกาลทำนา เกษตรกรใช้วิทยาการต่าง ๆ ได้ตามเวลาที่กำหนดและตามความต้องการ และเกรียงศักดิ์ ปัทมรชชา (2528 : 47) ได้ศึกษาลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม ศึกษาเฉพาะกรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง พบว่าสภาพการได้รับน้ำชลประทานระหว่างเกษตรกรสองกลุ่มคือ เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมและเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร (2533 : 57-58) ได้ศึกษาความต้องการอาชีพเสริมของเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียงสถานีวิจัยสิ่งแวดลอมสะแกราช อำเภอบึงขังชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ และเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอ มีความต้องการอาชีพเสริมไม่แตกต่างกัน

7. กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมเป็นการนำความรู้ในอดีตที่มีความเกี่ยวข้องหรือคล้ายคลึงกับเรื่องที่ศึกษาเพื่อรวบรวมประเด็นสำคัญซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดตัวแปร กรอบทฤษฎี และแนวความคิด ระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้ง่ายในการศึกษาได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 2 จะเห็นได้ว่าสามารถกำหนดปัจจัยของตัวแปรอิสระเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- 7.1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม ประกอบด้วย รายได้ของครอบครัว และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- 7.2 ปัจจัยทางการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย การรับข่าวสารจากสื่อบุคคล การรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และการฝึกอบรม
- 7.3 ปัจจัยทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- 7.4 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา คือ ทศนคติต่อการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ
- 7.5 ปัจจัยทางกายภาพ คือ แหล่งน้ำที่นำมาใช้ในการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ

กลุ่มตัวแปรอิสระที่กล่าวมาทั้งหมด 5 กลุ่มนี้คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ ความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสารของผู้เลี้ยงกุ้ง โดยครอบคลุมเรื่องดังต่อไปนี้ คือ (1) บ่อและอุปกรณ์ในการเลี้ยง (2) การคัดเลือกพันธุ์ (3) การป้องกัน (4) อาหารและการให้อาหาร (5) วิธีการปฏิบัติและวิธีการเลี้ยงดู (6) การตลาด และ (7) การจัดการสิ่งแวดล้อม

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

8 สมมุติฐานในการวิจัย

ในการศึกษานี้ได้ตั้งสมมุติฐานขึ้นเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การติดต่อสื่อสาร จิตวิทยา และ กายภาพ กับความต้องการด้านบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร ของผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำ ดังต่อไปนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 - รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการบริการทางวิชาการ และข้อมูลข่าวสาร

สมมุติฐานข้อที่ 2 - การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

สมมุติฐานข้อที่ 3 - การใช้เงินเชื่อกับเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

สมมุติฐานข้อที่ 4 - การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

สมมุติฐานข้อที่ 5 - การจัดการสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

สมมุติฐานข้อที่ 6 - การรับข่าวจากสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

สมมุติฐานข้อที่ 7 - การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

สมมุติฐานข้อที่ 8 - การฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

สมมุติฐานข้อที่ 9 - ทักษะคิดต่ออาชีพมีความสัมพันธ์กับต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร

สมมุติฐานข้อที่ 10 - การมีแหล่งน้ำมีความสัมพันธ์กับความต้องการบริการทางวิชาการและข้อมูลข่าวสาร